

Representantforslag 87 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande

Dokument 8:87 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om et særskilt videreutdanningsløft for tilsatte i grunnskolen som mangler undervisningskompetanse

Til Stortinget

Bakgrunn

Lærere med høy faglig og pedagogisk kompetanse er selve grunnsteinen i skolen. Flere undersøkelser viser at høy faglig og pedagogisk kompetanse gir tilsvarende gode læringsresultater hos elevene. Det er således åpenbart at man må satse på lærernes kompetanse dersom man ønsker å gjøre norsk skole enda bedre. Forslagsstillerne har som utgangspunkt at alle som underviser norske elever skal ha formell undervisningskompetanse. Ifølge tilgjengelig statistikk gjenspeiler imidlertid ikke dette dagens situasjon, all den tid ca. 3,6 pst. av lærerårsverkene, eller ca. 9 000 lærere i norsk grunnskole, mangler undervisningskompetanse for trinnene de underviser på. I enkelte kommuner er prosentandelen tilsatte med manglende undervisningskompetanse urovekkende høy.

Et velutbygd kompetansehevingssystem er helt avgjørende for å kunne nå målet om at alle som underviser norske elever har formell undervisningskompetanse. Det er imidlertid lite som tyder på at man kan oppnå dette målet med dagens dimensjonering av videreutdanningssystemet. Etter forslagsstillerne mening må en derfor sette i gang utvidede tiltak for å sikre at alle som underviser norske elever har formell undervisningskompetanse.

Eksisterende videreutdanningssystem

Forslagsstillerne viser til at det har vært bred politisk enighet om å satse på lærernes kompetanseheving gjennom systematisk videreutdanning, særlig gjennom de siste stortingsperiodene. Rett nok har det vært varierende grad av vilje til å prioritere dette fra de ulike politiske partiene, men det synes klart at alle partiene, om enn i ulik grad, drar i samme retning når det gjelder dette tiltaket.

Det har vært knyttet en del debatt til det eksisterende videreutdanningssystemet, videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet», hvor stat og skoleeier og den enkelte lærer inngår et spleiselag med nøkkelen 50-25-25 for å finansiere videreutdanningskostnadene. Forslagsstillerne viser til at Venstre primært mener at staten burde bidratt med mer enn 50 pst. av kostnadene i en overgangsperiode for å få opp antallet lærere som tar videreutdanning, og viser i denne forbindelse til Dokument 8:145 S (2009-2010), jf. Innst. 26 S (2010–2011), samt Vens tres budsjettmessige disponeringer i 2012 slik disse fremkommer av Innst. 12 S (2011–2012).

Forslagsstillerne viser til at nevnte strategi, som er et resultat av forhandlinger mellom berørte parter i sektoren, har følgende uttalte delmål for perioden 2012–2015:

1. Satsingen på videreutdanning har som mål å bedre elevenes resultater i prioriterte fag ved å øke antall lærere som har faglig og fagdidaktisk kompetanse opp til 60 studiepoeng. Gjeldende kompetanseforskrift er et viktig grunnlag for videreutdanningen.
2. Øke lærernes kompetanse gjennom etterutdanning på prioriterte fag og områder.
3. Styrke skolelederens kompetanse gjennom det nasjonale rektorprogrammet.

Strategien tar altså med andre ord mål av seg å øke antallet lærere «som har faglig og fagdidaktisk kompetanse opp til 60 studiepoeng», en generell kompetanseheving for lærere gjennom etterutdanning på prioriterte fag og områder, samt en styrking av skolelederkompetansen.

Ut fra dimensjoneringen av ordningen må disse delmålene karakteriseres som svært ambisiøse, all den tid regjeringen nå har slått fast at ordningen kun skal ha som ambisjon å omfatte 1 700 lærere pr. år, jf. Prop. 1 S (2011–2012) for Kunnskapsdepartementet. Dermed vil det ta mange tiår før alle tilsatte som underviser i norsk skole har fått etterlentget kompetanseheving gjennom videreutdanning, og det vil ikke minst ta lang tid før en har sikret at tilsatte som underviser norske elever faktisk har formell undervisningskompetanse. Etter forslagsstillernes mening er det behov for et særskilt løft for sistnevnte gruppe. Dette bør komme i tillegg til den eksisterende videreutdanningsstrategien, hvis nåværende dimensjonering tilsier at det primært bør beholdes delmål 2.

Andel tilsatte som mangler undervisningskompetanse

I Grunnskolens informasjonssystem (GSI) er det beregnet årsverk for undervisningspersonale uten godkjent utdanning for trinnene de underviser på, inkludert assistenter som utfører undervisningsoppgaver, samt årsverk som innehar godkjent undervisningskompetanse. Ifølge informasjon fra Kunnskapsdepartementet gitt i Dokument 15:826 (2011–2012), og som gjennomgående vil bli lagt til grunn i det følgende, er det totalt 50 592 årsverk i grunnskolen i skoleåret 2011–2012. Av disse er 1 825 årsverk uten godkjent undervisningskompetanse for de trinn de underviser på, mens 48 767 årsverk er med godkjent undervisningskompetanse. Det betyr at tilsatte uten godkjent kompetanse utgjør en andel av årsverkene på ca. 3,6 pst.

Fylkesvis er det også store forskjeller. Tabellen under, utarbeidet av Kunnskapsdepartementet, viser hvordan de 1 825 årsverkene uten godkjent undervisningskompetanse for de trinn de underviser på fordeles seg på fylker skoleåret 2011–12:

Fylke	Årsverk u/godkjent kompetanse for de trinn de underviser på (GSI-tall 2011–2012)
Østfold	74
Akershus	352
Oslo	225
Hedmark	53

Fylke	Årsverk u/godkjent kompetanse for de trinn de underviser på (GSI-tall 2011–2012)
Oppland	81
Buskerud	128
Vestfold	43
Telemark	32
Aust-Agder	26
Vest-Agder	23
Rogaland	142
Hordaland	86
Sogn og Fjordane	71
Møre og Romsdal	73
Sør-Trøndelag	55
Nord-Trøndelag	43
Nordland	116
Troms	88
Finnmark	113
Sum	1 825

På kommunenivå er forskjellene også betydelige. Ifølge en nyhetssak fra NRK Nordland 28. februar 2012 bruker en del kommuner ufaglært arbeidskraft til å undervise i 20 pst. eller mer av timene i grunnskolen. Det er etter forslagsstillernes mening svært bekymringsfullt.

Det er vanskelig å anslå hvor mange tilsatte (antall) disse årsverkene representerer. Ifølge informasjon fra Kunnskapsdepartementet gitt i Dokument 15:826 (2011–2012), produserer Statistisk sentralbyrå (SSB) tall som viser antall lærere med og uten godkjent utdanning. Disse tallene er imidlertid knyttet til sysselsatte lærere (arbeidsmarkedsstatistikk) og er ifølge departementet ikke direkte sammenlignbare med det som registreres i GSI.

Pr. i dag foreligger ikke det nøyaktige tallet fra SSB for totalt antall lærere i grunnskolen i fjerde kvartal 2010, men i fjerde kvartal 2009 var det totalt 67 200 lærere ansatt i grunnskolen. Lærere uten godkjent kompetanse utgjorde da 12,3 pst. av lærerne. Det har ikke vært store endringer i antallet årsverk fra 2009 til 2010, og heller ikke i andelen årsverk uten godkjent kompetanse for de trinn de underviser på. Ifølge departementet er det derfor grunn til å tro at også forholdstallet mellom andelen personer med og uten godkjent kompetanse er relativt stabilt. Forslagsstillerne legger til grunn at dette også gjelder for inneværende skoleår.

Tabellen under, utarbeidet av Kunnskapsdepartementet, viser hvordan de 8 971 lærerne uten godkjent kompetanse i fjerde kvartal 2010, fordelte seg på de ulike fylkene:

Fylke	Lærere u/godkjent kompetanse (SSB, fjerde kvartal 2010)
Østfold	412
Akershus	1 322
Oslo	1 078
Hedmark	339
Oppland	365
Buskerud	498
Vestfold	390
Telemark	293
Aust-Agder	195
Vest-Agder	183
Rogaland	674
Hordaland	709
Sogn og Fjordane	229
Møre og Romsdal	476
Sør-Trøndelag	435
Nord-Trøndelag	201
Nordland	569
Troms	316
Finnmark	287
Sum	8 971

Etter det forslagsstillerne har brakt på det rene har ikke Kunnskapsdepartementet noen fullgod oversikt over hvilken formell bakgrunn undervisningspersonalet uten godkjent utdanning for de trinn de underviser på innehar. Etter forslagsstillerne syn er dette viktig å få kartlagt bedre, blant annet med tanke på hvordan man kan innrette kompetansehevingssystemet videre.

Forslagsstillerne legger imidlertid til grunn at det sannsynligvis er stor variasjon med hensyn til undervisningspersonalets formelle bakgrunn. Enkelte har høy faglig kompetanse, men mangler pedagogikk, mens andre har lav faglig kompetanse og har heller ikke pedagogikk. Ifølge informasjon fra Kunnskapsdepartementet, som igjen bygger på SSB-tall fra fjerde kvartal 2010, hadde 715 av 8 971 tilsatte høyere universitets-/høgskoleutdanning uten pedagogikk (8 pst.), 3 058 tilsatte hadde lavere universitets-/høg-

skoleutdanning uten pedagogikk (34 pst.), mens hele 5 198 tilsatte hadde videregående opplæring eller lavere uten pedagogikk (58 pst.).

Behov for et særskilt videreutdanningsløft

Oppsummert er det altså slik at ca. 3,6 pst. av lærerårsverkene, eller ca. 9 000 lærere i norsk grunnskole, mangler undervisningskompetanse for trinnene de underviser på. Det er betydelig variasjon mellom fylker og kommuner i dette spørsmålet. Den formelle kompetansen tilsatte med manglende undervisningskompetanse innehar, varierer, men det er sannsynlig at rundt halvparten av disse kun innehar videregående opplæring eller lavere uten pedagogikk. Forslagsstillerne mener det er viktig å understreke at en del av det totale antallet tilsatte med manglende undervisningskompetanse også kan være assistenter, slik at totalbildet kan se noe annerledes ut. En del kan også ha deltidsstilling mens de holder på med kompetansegivende (videre-)utdanning.

Etter forslagsstillerne oppfatning er det nødvendig både å kartlegge dette forholdet bedre og ikke minst igangsette ytterligere tiltak for å sikre at lærere som underviser i norsk skole faktisk har undervisningskompetanse for de trinnene de underviser på. Noen tilsatte, særlig de med høyere og lavere universitets-/høgskoleutdanning uten pedagogikk, vil sannsynligvis ikke ha behov for særlig omfattende videreutdanning, mens tilsatte med videregående opplæring eller lavere uten pedagogikk vil ha behov for langt mer. Under alle omstendigheter må det gjøres et systematisk arbeid for å sikre at alle elever i norsk skole innen rimelig tid får undervisning av lærere som er faglig kvalifisert for dette.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et særskilt kompetanseløft for tilsatte i grunnskolen som mangler undervisningskompetanse for trinnene de underviser på. Et slikt kompetanseløft skal komme i tillegg til den eksisterende videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet», og innebære en tidfestet plan for hvordan alle tilsatte i skolen med undervisning som oppgave kan få fullgod undervisningskompetanse.

